

**Zeynep AKTAŞ**

(11.Sınıf, 2019)

**Adana Hümevra Ökten Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi**

**Kitap Tahlili: Satranç (Stefan Zweig)**

## **iki**

İki, hep diğerlerinden farklıdır. Sıfatlığını yaptığı kelimenin farklı cinslerine işaret eder. Mecazi anlamda tıpatıp benzeyen fakat özünde belki de çok küçük sayılabilecek ayrıntılarla birbirinden ayrılan "ikidir".

Satranç, defalarca tekrar ettiği gibi sadece 16 taşın 64 kare üzerinde belirlenmiş bir strateji üzerine düşüncenin siyah ve beyaza yoğunlaştığı, iki bağımsız fikirin ortak bir alan bularak savaşması ve bu savaşın birbirine düşman taraflar arasındaki baş döndüren etkisidir. Ortada tek bir oyunmuş gibi lanse edilen, aslında birbirinden bağımsız yapboz parçalarıyla yeni bir yapboz elde etmek gibi. Tek fikir yapbozundan düşüncenin kudretiyle ayrılıp her partide farklı parçalar elde ettiğimiz bir bütün.

Kitap, aynı kategoride değerlendirilen iki insanın çok farklı tasvir edilen iç dünyasını, farklı yönleri ağır basan psikolojik dengesini ele alıyor. Bulunulan her ortamı betimleyerek, insan-çevre ilişkisini bariz ortaya çıkarıyor. Psikolojiyi ve özellikle de karakteri etkileyen en önemli faktörün çevre olduğuna da çok güçlü bir ifadeyle vurgu yapılmış. Czentovic üzerinden örneklendirecek olursak; yapılan çok değerli bir yorum var. "Bu gencin dünyaya kapalı beyninde bildiği tek şey, aylardan beri hiçbir satranç oyununu kaybetmememiş olduğu ve dünyamızda satrancın ve paranın dışında daha başka değerlerin de bulunduğunu bilmediğinden kendine hayranlık duymak için her türlü nedeni var." Dünyaya kapanmak. Hareketlerinde insanı çıldırtan yavaşlığı insanlarda 'zeka geriliği' düşüncesi uyandırsa da bu tepkisizliği hiç normal değil. En azından zeka geriliği deyip geçiştirecek kadar. İnsanlara tuhaf gelen bu kusur, onun başarılarına bir engel olarak takılmıyor. Bir şeyler eksik bu hikayede.

Birbirini tamamlamıyor parçalar. Yerine oturmuyor. Parçaları teker teker çıkartıp kenara dizdim. Ve şu kanaate vardım ki; Aslında Czentovic her şeyin farkında. İnsanların düşündüğünün aksine çok farklı fikirlere hanelik eden bir bilinçaltına sahip. Bunu Dr. B. ile yaptığı son satranç maçında da somut olarak gözlemlemek mümkün. Düşmanını iyi tanıyan, davranışlarını sentezleyebilen savaşçı, kılıçlar kınından çıkmadan galiptir. İkinci partiye kadar olan vakit Czentovic için inanılmaz bir fırsattı. Tahlil için yeterli bir süreydi. Hamle süresi uzadıkça tahammülsüzlüğünün Dr. B.'yi olumsuz etkilediğini fark eden Czentovic, kendisine her hamle için tanınan 10 dakikalık vaktini büyük bir soğukkanlılıkla, Dr. B. için katlanılmaz bir hale gelene kadar sürdürdü. Ve amacına ulaştı.

Czentovic' in cehaletinin evrensel olduğu belirtiliyor yoğun satırların birinde. Bir sorudur okuduğum zamandan bu yana zihnimin şöyle uzakça bir köşesinde dolaşiyor : 'Cehalet evrensel midir?' Cahillik, herkesin aynı anda onaylayıp tek kaniya varabileceği bir kavram mı? Ya da bir insanın cehaletine, yine bir cahil mi karar verecek? Yeryüzünde bir kişi dahi yoktur ki ben her konuya hakimim diyebilisin. Bilgelik hangi bilgiyle sınanıyor ki cehalet bilgisizlikle sınansın? Belki de kitapta geçtiği gibi dilsizken bir anda 'bilgeliliğin diliyle' konuşmaya başlayan Czentovic, sadece satrancın dilini ezberlemişti. E, durum bundan ibaretse insanları cahilliliğin sınırları ile ölçmek, sınıflandırmak kimsenin haddine değil.

Evrensellik konusuna da hala anlam verebilmiş değilim. Yeryüzünde her insan bireyseldir. Nasıl ki benim gördüğümü bin kişi bin farklı bakma ile farklı görüyorsa bunu sınırlandıramam. Sonsuzluğun yolunda zamanı arkadaş edinmem. Parmaklarımızın her yerini kuşatan o kıvrımlara benzetiyorum düşüncüyü, bilgiyi. Her insanın kendisine özel. Hiç kimseninkine benzemeyen. Eşsiz.

Dr. B. ile Czentovic' i birbirinden ayıran, onları baştan sona bambaşka kılan, "iki" satranç dehasının özü, tahayyül gücüdür. Bir yanda somutluğun kölesi olarak hayalden mahrum olan Czentovic. Diğer yanda zihninde kendisinden bağımsız hareketlenen düşlerine esir düşmüş, soyutu gerçeğe taşıyamayan Dr. B. . Öyle ki bir satranç tahtasının başına geçtikleri zaman, şartlar ikisi için de eşit olmayacak.

'İki' demişken Dr. B. 'nin zihninde epey yer edinmiş 'Siyah Ben' ve 'Beyaz Ben' için

bir şeyler söylememek olmaz. Düşünceyi ikiye bölmek. Birini diğerinden farklı kılmak. Bu topun iki tarafına da aynı anda ayağının birini değdirmek gibi. Deniyor, deniyor, deniyor... Başardığı zaman, artık her şey için çok geç. Birbirine sürtünen beyin dalgaları birbirini yırtıp geçiyor. Hırçın bir tsunaminin altında eziliyor düşünceler, fikirler. Ve artık istenilen oldu. Beyin, işlevini yitirdi. Yara kapandı, ancak kabuğu oldukça hassas. En ufak bir tetikleme onu eski haline çevirir, perişan eder ruhu. Ve bu sefer dikiş tutmaz.

Sonuç olarak; boş bakışların gerisinde nelerin tasarlandığını bilemeyiz. Davranışlarında kendini göstermeyen, mantığını gizleyerek kendisini anlaşılmasız kılan insanların bambaşka stratejileri var.

İnsan, içinde yaşamamalı hiçbir zorluğu. Kendi düşüncesini cinayet aleti olarak kendisine doğrultmamalı. Farklı düşünceleri oyun yapmalı kıvrımları birbirine geçmiş zihninde. Hiçbir insan ölümü kendi elleriyle taşımamalı kaderine!

Bir insan ne çok soyutlanmalı bu hayattan, ne de çok doymalı varlığına!

Hayat, aşırılığa gelmiyor.